

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ BAĞIMLILIĞININ
ETKİLERİNİN İNCELENEREK OLASI ZARARLARININ
BERTARAF EDİLMESİ VE BU TEKNOLOJİLERİN
KONTROLLÜ KULLANIMININ SAĞLANMASI İÇİN
YAPILMASI GEREKENLERİN SAPTANMASI
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU
(10 / 38, 466, 494, 536, 978, 983, 984)
TUTANAK DERGİSİ**

**6'ncı Toplantı
26 Haziran 2019 Çarşamba**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Nabi Avcı'nın, Komisyonun bugünkü gündemine ve katılımcıların sunum yaparken dikkat etmeleri gereken usule ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- İstanbul Bilgi Üniversitesi Bilişim ve Teknoloji Hukuku Enstitüsü Temsilcisi Doç. Dr. Leyla Keser Berber'in, bilişim teknolojilerinin kullanımındaki terminolojinin ve on-line platformlarla işbirliğinin önemi ile diğer mücadele seçenekleri hakkında sunumu

2.- Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dernekleri Federasyonu Üyesi Dr. Gazi Alataş'ın, Dernekleri, dijital bağımlılık konusunda sivil toplum kuruluşlarının kamuyu uyarma görevi ve yapılması gerekenlere yönelik önerileri hakkında sunumu

**BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ BAĞIMLILIĞININ ETKİLERİNİN İNCELENEREK OLASI
ZARARLARININ BERTARAF EDİLMESİ VE BU TEKNOLOJİLERİN KONTROLLÜ
KULLANIMININ SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN SAPTANMASI
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**

(10 / 38, 466, 494, 536, 978, 983, 984)

6'ncı Toplantı

26 Haziran 2019 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Bilişim Teknolojileri Bağımlılığının Etkilerinin İncelenerek Olası Zararlarının Bertaraf Edilmesi ve Bu Teknolojilerin Kontrollü Kullanımının Sağlanması İçin Yapılması Gerekenlerin Saptanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 11.11'de açıldı.

Komisyon Başkanı Nabi Avcı, Komisyonun bugünkü gündemine ve katılımcıların sunum yaparken dikkat etmeleri gereken usule ilişkin bir açıklama yaptı.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Bilişim ve Teknoloji Hukuku Enstitüsü Temsilcisi Doç. Dr. Leyla Keser Berber tarafından, bilişim teknolojilerinin kullanımındaki terminolojinin ve on-line platformlarla işbirliğinin önemi ile diğer mücadele seçenekleri,

Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dernekleri Federasyonu Üyesi Dr. Gazi Alataş tarafından, Dernekleri, dijital bağımlılık konusunda sivil toplum kuruluşlarının kamuyu uyarma görevi ve yapılması gerekenlere yönelik önerileri,

Hakkında bir sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 12.34'te toplantıya son verildi.

26 Haziran 2019 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.11

BAŞKAN: Nabi AVCI (Eskişehir)

BAŞKAN VEKİLİ: Ahmet SORGUN (Konya)

SÖZCÜ: İsmail KAYA (Osmaniye)

KÂTİP: Ahmet ZENBİLCİ (Adana)

BAŞKAN – Herkese merhaba, herkese hayırlı günler, hayırlı sabahlar.

Hiçbir şey olmamış gibi, Bilişim Teknolojileri Bağımlılığının Etkilerinin İncelenerek Olası Zararlarının Bertaraf Edilmesi ve Bu Teknolojilerin Kontrollü Kullanımının Sağlanması İçin Yapılması Gerekenlerin Saptanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun 6’ncı toplantısını açıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır. Dolayısıyla, vakit kaybetmeden -eğer değerli üyelerimizin ayrıca bir gündem önerileri yoksa- gündemimize geçiyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Nabi Avcı’nın, Komisyonun bugünkü gündemine ve katılımcıların sunum yaparken dikkat etmeleri gereken usule ilişkin açıklaması

BAŞKAN – 6’ncı toplantımızda bugün iki sunum gerçekleşecek. Birinci olarak, İstanbul Bilgi Üniversitesi Bilişim Teknolojisi Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezinden Doktor Leyla Keser Berber Hocamızın sunumu var. Arkasından da Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dernekleri Federasyonu üyesi Doktor Gazi Alataş Bey’in sunumu olacak.

Ben önce, her iki hocamıza da teşekkürler için çok teşekkür ediyorum, zahmetleri için çok teşekkür ediyorum, Komisyonumuza gösterdikleri bu alaka için ve dolayısıyla çocuklarımızın, gençlerimizin geleceğine gösterdikleri bu duyarlılık için çok teşekkür ediyorum.

Leyla Hocam ile biz eskiden aynı üniversitede olduğumuz için usulü biliyor zaten ama ben yine de kısaca usulümüzle ilgili bir açıklama yapayım: Bizim Komisyonumuz, adından da anlaşılabilirliği gibi işlevsel amaçlı bir komisyon yani akademik bir komisyon değiliz. İnternetin tarihini veya bilgisayar oyunlarının psikolojik analizini yapmayı filan öngören bir komisyon değiliz. Biz, yapılması gerekenlerin saptanması amacıyla kurulan bir komisyonuz, adımız da öyle. Dolayısıyla biz somut öneriler peşindeyiz. Sizin de tecrübelerinizle, bize mümkünse yarım saat içerisinde kendi alanınızla ilgili bulgularınızdan hareketle, özellikle yasama olarak bize düşen görevler konusunda bazı önerileriniz olursa onları memnuniyetle değerlendireceğiz.

Siz sunumlarınızı yaptıktan sonra da on beş dakika değerli üyelerimizin soruları olabilir, böylece kırk beş dakika yani bir ders süresince şeyimizi tamamlamış olacağız.

Buyurun Leyla Hocam.

III.- SUNUMLAR

1.- İstanbul Bilgi Üniversitesi Bilişim ve Teknoloji Hukuku Enstitüsü Temsilcisi Doç. Dr. Leyla Keser Berber’in, bilişim teknolojilerinin kullanımındaki terminolojinin ve on-line platformlarla işbirliğinin önemi ile diğer mücadele seçenekleri hakkında sunumu

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Çok teşekkür ediyorum.

Öncelikle, İstanbul Bilgi Üniversite Bilişim ve Teknoloji Hukuku Enstitüsü olduk 2010’dan beri, merkez görevimiz biraz eskilerde kaldı. Enstitü olarak amacımız bilişim ve teknoloji hukukuna ilişkin yüksek lisans ve doktora programıyla Türkiye’ye nitelikli insan kaynağı yetiştirmek. Yüksek lisansta epeyce yol aldık, sıra doktorada.

BAŞKAN – Hadi hayırlı olsun inşallah.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Teşekkür ediyorum.

1998 yılından beri de Sayın Bakanımızla beraber Bilgi Üniversitesinde yol arkadaşydık. Bilişim ve teknoloji hukukunu 1998 yılından beri Bilgi Üniversitesinde çalışıyoruz, belki bu alanın Türkiye’de doğduğu ve geliştiği tek üniversite yani ilk üniversite diyelim, artık devamı da geliyor sevindirici bir şekilde.

Bugün konuşacağımız konu bilişim teknolojileri bağımlılığı. Bir örnek de ben olabilirim belki çünkü her şeyimiz internette ve internet olmadan gerçekten ben bugün bilişim ve teknoloji hukukçusuyum diyemiyorum. Dolayısıyla, bağımlılık mı, aşırı kullanım mı, acaba nerede durmalıyız ve terminoloji olarak neyi benimsemeliyiz? Aslında ben terminoloji tartışmasının da bu salonda yapılmasını ya da Komisyonunuzda değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. “Bağımlılık” dendiği vakit, birazdan Dünya Sağlık Örgütü’nün sınıflandırması bunu bir hastalık olarak kabul edip uluslararası hastalık listesinde de tasnif edebiliyor “oyun hastalığı” şeklinde. Dolayısıyla, bağımlılık bizi farklı yerlere götürüyor.

“Aşırı kullanım” kavramını ben seviyorum, dolayısıyla “milenyıl” dediğimiz ve bizim o Y ve Z kuşağı, dijital çağın çocukları bir şekilde bizden farklılar, aramızda büyük bir uçurum var; biz belli bir yaşta o teknolojilere erişebilirken onlar doğduğu andan itibaren bunun içindeler. Dolayısıyla “aşırı kullanım” kavramıyla belki konuya yaklaşmak politikalar geliştirmek anlamında belki bizi biraz daha farklı bir yere götürecektir.

“İstismar” kavramı, internetin aşırı kullanımı ya da bir oyunun bir çocuk tarafından aşırı kullanımı “istismar” kavramı içerisinde değerlendirilebilir mi? Bugün birazcık bu da tartışılıyor. Dolayısıyla “Normalde sağlık anlamında bilgisayar başında kalması gereken zaman belli bir zaman diliminin ötesine geçiyorsa kullanılan bilişim ürünü acaba bir istismar niteliğinde de değerlendirilebilir mi?” şeklinde. Bizim enstitü olarak aslında biraz daha tartıştığımız, yeni ortaya attığımız bir görüş bu, “istismar” kavramının da devrede olması.

Kapsama kimleri alıyoruz? Çocuklar her hâlıkârda giriyor fakat özellikle on-line kumar dendiği vakit yetişkinler de doğal olarak bu kapsama giriyor. Bu da çünkü bir aşırı kullanım ve bağımlılık alanı olarak karşımıza çıkıyor. Bunlara ilişkin olarak ister çocuk ister yetişkinlere yoğunlaşalım, her hâlıkârda veri güvenliği ve kişisel verilerin korunması, elektronik ortamda internette birçok veri paylaşıldığı için bütün bu tartışmalarla birlikte aslında değerlendirilmesi gereken önemli iki tane konu. Hem bu verilerin güvenliği, elektronik ortamda kişisel verilerini paylaşan ya da başka verilerini paylaşan yetişkin ya da çocukların verilerinin güvenliği ve bu verilerin kişisel veri teşkil ettiği ölçüde de kişisel veriler anlamında da korunmasının sağlanması.

Bağımlılık kriterlerini ya da aşırı kullanım kriterlerini ortaya koymak önemli. Burada kriter, acaba bilgisayar başında geçirilen saat üzerinden mi biz “Bağımlıdır.” ya da “Aşırı kullanım gerçekleştiriyor.” diyoruz, yoksa tüketilen içerik de acaba bir şekilde bu ayrımları, aşırı kullanımı değerlendirmede kriter

olabilir mi? Kriterleri de biraz tartışmak gerekiyor. Aşırı kullanım alanları, bugün internet, oyunlar ve özellikle çoklu kullanıcı; dünyanın herhangi bir yerindeki oyuncular tarafından oynanabilen oyunlar; bu, basit hani açıp bir tane oyun oynuyor çocuk, o değil. Çoklu kullanıcılarla birlikte oynanan oyunlar bugün daha çok biz aşırı kullanım ya da birtakım psikolojik sorunların tartışılmasında, şiddete eğilim ve yönelim anlamında ilgilendiriyor. On-line kumar siteleri de yine aynı şekilde, aşırı kullanım alanlarında... Burada atıf yaptığım bir rapor var, bu raporu Avrupa Birliği Parlamentosu aynen Türkiye Büyük Millet Meclisinde sizin temsil ettiğiniz Komisyonunda olduğu gibi bir rapor hazırlatıyor ve bu rapordan faydalanmanızı tavsiye ederim, gerçekten içerik olarak daha bilimsel anlamda konuya yaklaşıyor, biraz daha psikoloji ve sağlıkla ilgili de aslında birtakım çıkarımları var. Dolayısıyla Avrupa Birliği Parlamentosunun aslında yine bir komisyonunun hazırlatmış olduğu bir rapor. Birinci bölümünde “harmful internet” adıyla aşırı kullanım alanlarını inceliyor, rapor muhtelif bölümlerden oluşuyor.

Neyle ve nasıl mücadele edeceğiz? “Aşırı kullanım” ya da “bağımlılık”, kavramın adı ne olursa olsun karşımızda bir sorun var, yetişkin ya da çocukta ortaya çıkabilir fakat bugün daha ağırlıklı olarak toplumun geleceğini oluşturan çocuklar için daha çok kaygılanıyoruz. Mücadele dünyada artık yavaş yavaş platformlar üzerine kayıyor, buna kısaca on-line platformlar diyebiliriz. On-line platformlar, oyun gözüyle baktığınızda “Gamemine” ya da “Playcell” gibi karşımıza birçok oyunu barındıran platformlar olarak çıkabileceği gibi “Apple Store” ya da “Google Play” gibi birçok oyunu ya da kumar sitesini vesaireyi barındıran platformlar olarak da karşımıza çıkıyor. On-line platformlar bugün Avrupa Birliğinin önemseydiği konulardan biri ve Avrupa Birliği on-line platformlar dediğimizde, bugün “Apple Store”u düşünün ya da “Gamemine” ya da “Paycell”e bakın, içinde dünya kadar oyun var ve burada aslında bir ekonomi var çünkü gelip bu oyunu oynadığınızda bir para ödeniyor ve veri temelli ekonomide on-line platformların önemini tartışmasız kabul ediyoruz fakat on-line platformlar üzerinde barındırılan bu tarz uygulamalar sahip oldukları içerik, işlevleri sebebiyle eğer birtakım sorunlara sebebiyet veriyorsa da platformların da sorumluluğu, “Apple Store”un sorumluluğu, “Google Play”in sorumluluğu, “Gamemine”nin sorumluluğu ya da “Playcell”in sorumluluğu şeklinde artık bir paradigma değişikliği var düzenlemelerde. Dolayısıyla bu çokça basında da haber olarak çıkıyor. Örneğin bir hava yolu şirketinin bir “App”i indirdiğinizde telefonunuzun ekranında yaptığımız her türlü hareketi arka tarafta uygulama üzerinden şirkete aktarıyordu ve burada gidip doğrudan “Apple Store”un da sorumluluğuna da gittiler. “Her hâlükârda sen burada barındırdığın içeriğin kullanıcılar anlamında haklarına saygılı, zarar vermeyecek belli nitelikte içerik olmasını sağlamak durumundasın” diye. Artık bu tür platformlar da sorgulanıyor. Dolayısıyla eğer bizde de yasama anlamında bir düzenleme yapılacaksa on-line platformların sorumluluğunun tartışıldığı ve sorumluluk rejiminin belirlendiği bir düzenleme kapımızı bir şekilde çalacak. Burada da Komisyon en azından yaptığı bu çalışma itibarıyla on-line platformların sorumluluğuna yönelik düzenlemenin belki bir startını, başlangıcını vermiş olur.

Size az önce bahsetmiş olduğum raporda on-line oyun hastalığını Dünya Sağlık Örgütü “ICD 11” şeklinde sınıflandırmış ve bugün tıp dünyası için bir çocuğun oyun bağımlılığı, aşırı kullanım olarak değil, artık bir hastalık olarak tanımlanıyor ve buna ilişkin olarak da hastalığın semptomları ve tedavisine ilişkin süreçler... Bu sorunlarla, daha doğrusu ister internet bağımlılığı ister oyun bağımlılığı ister kumar bağımlılığı; bunlara ilişkin olarak elektronik ortamda mücadele seçenekleri tartışılıyor. Farklı bakış açılarıyla dört tane mücadele seçeneği tartışılmış; birincisi: Hareket etme, acil karar verme, anlık acil düzenleme yapma; gözlemle ve elde ettiğin sonuçlara göre mücadele et yaklaşımı. Bir diğeri: Özellikle bilinçli internet kullanımı ve buradaki zararların önlenmesiyle ilgili birtakım araştırma ve bilgilerin teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması üzerine, biraz daha farkındalık ve bilinç üzerine. Bir diğer yaklaşım: Genç popülasyonlarda özellikle fazla vakit geçirmenin sağlık anlamında yaratabileceği

sorunlara odaklanma ve bireyi daha sağlıklı kullanım şeklinde eğitmeye odaklı. Bir diğeri: Odaklandığı çerçeveyi genişleterek sadece ilgili çocuğun ya da ilgili bireyin değil, kişinin değil, yakın çevresinin de okuldaki öğretmenleri, arkadaşları olabilir ya da aile çevresi olabilir, sürece dâhil ettiği, eğitmek ve bilinçlendirmek çerçevesinde çizdiği daireyi genişleten bir görüş.

Somut mücadele yöntemleri: Bunların hepsi eminim Türkiye’de farklı kesimler tarafından yapılıyor. Somut neler yapmamız gerekir konusundaki bizim de desteklediğimiz görüş: Doğrudan internet aktörleriyle iş birliğinden geçiyor. Az önce bahsettiğim on-line platformlar ve on-line platformlarla iş birliği, on-line platformların regüle edilmesi, düzenlenmesi işin ayrı bir boyutu fakat bu platformlarla iş birliği yapılması ve özellikle kötüye kullanım ya da istismar durumunda her hâlükârda etkin iş birliği ve uyarı sistemlerinin işletilmesi anlamında destek istenmesi önemli.

Şu kavram çok yaygın artık, özellikle Avrupa Birliği başlattı ve Amerika’ya doğru da yayıldı: “İnsan haklarına saygılı ürün ve hizmetlerin geliştirilmesinin teşvik edilmesi ve hatta bu tür ürün ve hizmet geliştirilmesinin zorunlu kılınması” diye bir kavram var. Bu anlamda bir oyun geliştirilecekse bu oyunun mahremiyeti ne? Kişinin özel hayatına saygılı olması, bireyin kişisel verilerine saygılı olması, bireyin elektronik ortamdaki verileri anlamında güvenliğine saygılı olması. Kumar ve oyunlar bakımından ortaya attığımız yeni bir kavram: “Kabul edilebilir kullanım.” Daha tasarım aşamasında.

Örneğin, bu, Las Vegas’ta kumarhaneler için çok tartışılmış. Bütün o kumarhanelerin yazılımları “addiction by design” şeklinde tasarlanmış yani oraya, makinenin başına oturan insanı oraya bağımlı kılmak şeklinde yazılım tasarlanmış. Dolayısıyla ister oyun ister hani kumar, hangi tarafa dönyorsak elektronik ortamdaki genel olarak bütün ürün ve hizmetlerde özellikle çocuğun korunması anlamında bir oyun tasarlanırken çocuğu bilgisayar başında sağlığını tehlikeye atmayacak bir süre boyunca tutması, o süre geçince, diyelim ki bir saat, bir saat geçtikten sonra otomatik olarak oyunu durduruyor ve oynamasına izin vermiyor. Oynamaya devam etmek isterse oyunda sahip olduğu puanları düşürüyor. Dolayısıyla çocuğu bilgisayar başından kalkmaya ve oyunu terk etmeye oyunun kendisi zorluyor. Bu bizim “kabul edilebilir kullanım” dediğimiz aslında kavramı bir şekilde oyunun ya da o yazılımın içerisine gömmek.

Bütün bu kavramları aslında internette ürün ve hizmet sunan, özellikle çocuklara, gençlere ya da yetişkinlere ürün sunan, doğrudan bu ürünleri geliştiren kişilerden, şirketlerden bekleyebiliriz. İki: Bu ürünleri “post” eden on-line platformlar dediğimiz platformlardan talep edip isteyebiliriz yapacağımız iş birlikleriyle. “Bu nitelikleri taşımayan, saygılı olmayan insan haklarına bir ürünü kendi sitende barındırma ya da böyle bir aplikasyonun kullanılmasına izin verme, bunu sistem dışına çıkart.” gibi taleplerde bulunabiliriz. Bunlar karşılıklı iş birliğiyle yapılabilecek olan konular. İş birliğinin yetmediği yerde zaten konu düzenlemeyle bütün bu ürünlerin insan haklarına saygılı olmasının sağlanması şeklinde daha zorlayıcı bir tarafa doğru gidiyor.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun regüle ettiği 2007 tarihli 5651 sayılı Kanun 2014 yılında bir değişiklik geçirdi ve bu değişiklikte 5’inci maddesine bir fıkra eklendi. Yer sağlayıcılar ki “yer sağlayıcılık” bizde çok geniş bir kavram. On-line platformlar da bu kavram içerisinde değerlendiriliyor bizim hukukumuzda. “Yer sağlayıcılar yaptıkları işin niteliğine göre sınıflandırılabilir, hak ve yükümlülükleri itibarıyla farklılaştırılabilirler.” şeklinde bir düzenlememiz var. Henüz hayat bulmadı. Dolayısıyla Komisyondan benim naçizane ricam BTK’yle bu konuda işare ederek bizde yer sağlayıcı dediğimiz vakit, örneğin Gamecell gibi, Paycell gibi şirketler “Ben oyun barındırıyorum.” ya da App Store gibi yerler “Dünya kadar aplikasyon barındırıyorum. Ben klasik, 5651’in tanımladığı yer sağlayıcılık fonksiyonları dışında başka şeyler yapıyorum.” diye de itiraz edebiliriz.

Dolayısıyla bu hükmün BTK tarafından on-line platformların da artık hayatımıza girmesi ve sorumluluk rejimlerini tartıştığınız yerde bu düzenleme bizim için önemli olacak. BTK'nin bu hüküm çerçevesinde oturup aslında gerekli çalışmaları yaparak “yer sağlayıcı” dediğimiz kavramın alt kırılımlarını, platform sağlayanlar, özellikle on-line platformlar, ortam sağlayanlar gibi ya da “hosting provider”lar gibi alt kırılımları ve sorumluluklarıyla beraber sükeleri artık birbirinden ayrıştırılması gerekiyor.

Sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği ülke içerisinde ilgili özellikle Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun çok aktif olarak yürüttüğü bir şey ve burada zaten Türkiye'nin geride kaldığı bir durum yok. Dünyada gerçekten bu çalışmalar hangi seviyede nerede takip ediliyorsa ya da edilmesi gerekiyorsa BTK aynı hassasiyetle bütün bu uluslararası sivil toplum kuruluşlarıyla ya da ulusal sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği hâlinde yapılması gerekenleri takip ediyor. Benzer bir şekilde, örneğin Avrupa'da oyunların yaş gruplarına göre ayrıştırıldığı ve o kapsamda çocuklara oyun öneren siteleri “guvenlioyuna.org.tr” ismiyle Türkiye'ye de bize de taşıdı.

Farkındalık her hâlükârda önemli. Düzenlemeler, bir mevzuat tabii ki hukuken önemsedğimiz konular fakat farkındalık... Biz kamu stopu yapmakta bazen başarılı oluyoruz, bazen başarılı olamıyoruz ama etkin, gerçekten akılda kalacak bir kamu spotuyla özellikle çocuk ya da yetişkinler üzerinde buna ilişkin böyle bir çarpıcı kelimeler ve cümlelerle farkındalık çalışmalarının yapılması önemli. BTK'nin internet günlerini biraz daha efektif olarak değerlendirip daha konuyu bu taraflar odaklı tartışabilmek gerekebilir.

İnternet Haftası etkinlikleri her okulda Türkiye'de kutlanıyor. Dolayısıyla bu haftalar çocukların yoğun olarak internetle ilgili belli konularda ya da ebeveynlerinin de aynı şekilde... Çünkü onlar da dinlemeye geliyor. Biraz daha efektif olarak kullanılabilir olan günler. Millî Eğitim Bakanlığının bilgi teknolojileri dersleri ve özellikle sınıf öğretmenleri doğrudan çocuğa ulaşmada ya da ebeveyne ulaşmada efektif olarak kaynak olarak kullanılabilir. Biz birçok noktada aslında enstitü olarak vermek istediğimiz mesajlarda bu kaynakları kullanmaya çalışıyoruz. Ama en etkin yapılacak çalışma, dediğim gibi, bu on-line platformlarla yani “App Store”u karşınıza alıp, “Google Play”i karşınıza alıp, “Gamecell”i karşınıza alıp, “Paycell”i karşınıza alıp belli kriterlerle aslında içeride içerik barındırma noktasında sorumlulukları yoluna gitmek.

Biz enstitü olarak neler yapıyoruz? Bizim tadımlık dersler adını koyduğumuz derslerimiz var. Bu konulara ilişkin liselerle, ilköğretim kurumlarıyla iş birliği yapıyor üniversite ve tadımlık derslere öğrencileri davet ediyoruz. Öğrencilere “Bu konuda dikkat etmeleri gereken hususlar nelerdir?” şeklindeki bilgilendirmeleri bu derslerle yapabiliyoruz. Seminer ya da eğitimler yapabiliyoruz. Bu genelde yine ilköğretim ya da liselerin talepleriyle ortak geliştirdiğimiz çalışmalar oluyor.

Bizim enstitünün master dersi, bilişim ve teknoloji hukuku yüksek lisans dersleri on-line olarak izlemek isteyen herkesin katılımına açık. Akşamları yedi ile on arası gelip... Bizim “blackboard” dediğimiz bir sistemimiz var, sadece bir link yolluyoruz herkese. Bu link üzerinden dünyadaki herkes verdiğimiz dersi izleyebiliyor ve takip edebiliyor. Bunu da çok kullanıyoruz, özellikle gençlerin eğitimi noktasında ya da kamu kurum ve kuruluşlarının, düzenleyici kuruluşların bilgilendirilmesi noktasında bu derslerin açık olmasını ve onların da sürece dâhil olmasını önemsiyoruz.

Yüz yüze, bire bir eğitimler: Bizim çocuklarımızı ben seviyorum. Bazen Isparta'dan bir mail geliyor liseden, “Ben bu konuyla ilgileniyorum.” ya da “Bilgi edinmek istiyorum.” Doğrudan onunla irtibata geçerek bire birde eğitim verdiğimiz ya da görüştüğümüz gençler var, yardımcı olduğumuz.

Kurumsal iş birliklerimiz var doğal olarak. Düzenleyici kurumlar, sivil toplum ya da özel sektörle. Yüksek lisans programımız olduğu için konuyu tezlerle, bilimsel çalışmalarla ve projelerle destekliyoruz. Enstitüden yayınlanmış olan bizim özellikle dijital oyunlar, on-line oyunlara ilişkin birtakım bilimsel çalışmalarımız da aslında sürece biraz da akademik katkı anlamında destek oluyor.

Dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz çok teşekkür ederiz, ağızınıza sağlık.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Rica ediyorum.

BAŞKAN – Benim açımdan gerçekten çok bilgilendirici, yararlı bir sunum oldu.

Çok teşekkür ediyorum.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Rica ediyorum, ben teşekkür ederim.

BAŞKAN – Mutlaka arkadaşlarımızın da bazı ek bilgi talepleri olabilir, soruları olabilir. Ben onlara söz vermeden önce sizinle bir konuda anlaşmak istiyorum.

Bu, on-line platformların sorumluluklarının ve içerik barındırma kurallarının belirleneceği, buna yönelik düzenlemeler öngörüyorsunuz, yapılmasını öneriyorsunuz. Bence de çok doğru bir yaklaşım. Ama enstitünün çalışmalarından ve tecrübelerinden de yola çıkarak bu konuda biz sizden daha ayrıntılı bir rapor da istiyorum.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Memnuniyetle.

BAŞKAN – Yani platformlara bu sorumluluklarını yerine getirecek şekilde ne tür yasal yaptırımlar öngörebiliriz, siz bize o konuda lütfen yardımcı olun.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Memnuniyetle.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederim.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Rica ederim.

BAŞKAN – Arkadaşlarımızdan sorusu olan...

Erol Bey, buyurun.

EROL KAVUNCU (Çorum) – Saygıdeğer Başkanım, kıymetli milletvekili arkadaşlarım, değerli katılımcılar; geçtiğimiz günlerde yaptığımız bir toplantıda sayın hocam her zaman olduğu gibi yol göstericiliğini ortaya koydu. Ben yanlış bir cümle, onu yanlış kullanıyormuşum, düzelttim. “Efradını cami, ağyarını mâni...” Gerçekten çok kapsamlı istifade ettiğimiz bir sunum oldu. Bendeniz de arkadaşım da aldı.

Bugün hoca hanım, terminolojiden mücadele seçenekleri ve diğer alanlardaki madde madde çok kapsamlı bir açıklama yaptı ama terminoloji isterse bağımlılık olsun, isterse aşırı kullanım olsun aşırı kullanım da dezavantajlı bir durum, yanlış bir uygulama olduğunun altını çizmiş oluyor. Peki, burada bu toplantıda diğer katılımcılardan farklı olarak yeni bir pencere açtınız, Sayın Başkanım da altını çizdi. “Düzenleme yapılacaksa on-line platform sunucuları da içine dâhil edilmesi gerekir.” dedi. Gerekçeleriyle gerçekten çok önemli. Zatıaliniz de bir rapor istediniz.

Teşekkür ediyoruz.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

Buyurun.

AHMET SORGUN (Konya) – Çok teşekkür ederim.

Tabii, biraz öncelikle geciktığım için özür dilerim.

BAŞKAN – Estağfurullah.

AHMET SORGUN (Konya) – Çünkü başka bir toplantıdan buraya gelmiş oldum.

Şimdi, tabii, hocam çerçeveyi burada vermiş, içeri kendisi doldurdu. Bu konudaki yetkinliğini açıkçası bize göstermiş oldu. Çok teşekkür ediyorum, istifade ettik. Ama eğer uygun bulunursa, hocam, bu konuyu hiç bilmeyen birisine anlatıyormuş gibi bu çıktısı da eğer elimizde olursa çok daha faydalı olacağını düşünüyorum. Burada çerçeve var ve hocam bunun içeri hep şifahi olarak doldurdunuz siz.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Uygun görürseniz bunu bir metin olarak...

AHMET SORGUN (Konya) – İşte onu demek istedim.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Kısa kısa bilgi şeklinde vurguluyor, ben metin olarak...

AHMET SORGUN (Konya) – Metin olarak eğer...

BAŞKAN – Şimdi, şöyle bir çözüm, ben buraya not etmiştim tam bu dediğinizi karşılamak üzere. Tutanaklardan sunumları alıp broşür hâlinde basamaz mıyız diye. Eğer sunucu arkadaşlarımız, hocalarımız da telif bakımından bize yetki verilerse biz tutanaklarımızda... Sizin söylediklerinizin hepsi tutanaklarımızda var, o tutanaklarımızdan çıktıları alıp size göndeririz. Hani spontane konuşma sırasında dil sürçmeleri olur, yanlış kullanımlar olabilir, onları da görmek bakımından size gönderelim bu tutanak metinlerini. Siz onları düzelttikten sonra eğer bize telif konusunda da yetki verirseniz biz onları broşür olarak basmanın yolunu arayalım.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Memnuniyetle.

BAŞKAN – Böylece buradaki sunumlar daha geniş ilgili kamuoyuyla da basılı olarak paylaşılabiliyor hâle gelir.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Memnuniyetle.

BAŞKAN – Bu bildiğim kadarıyla Komisyon toplantılarında ilk defa yapılacak bir uygulama değil mi? Sunucuların bu tür sunuşları pek kamuya paylaşılmıyor ama biz tutanak imkânımızı bu şekilde de değerlendirebiliriz. Çok da yararlı olur. Herkes için yararlı olur diye düşünüyorum. Bütün sunumları değil ama bizim de çok yararlandığımız, kamuoyunun da çok yararlanacağını düşündüğümüz sunumları, sizinki gibi sunumları bu şekilde çoğaltabiliriz.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Memnuniyetle.

BAŞKAN – Buyurun.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Sunum için teşekkür ediyoruz.

Sayın Başkanın söylediği, aslında biz bu Komisyona girince şunun farkına vardık: Bu tür konularda, özellikle aileler çok fazla bilgi sahibi değiller. Ben şunu yapıyorum, etrafımda bulunan ailelere bize gelen bu sunumlardan gönderiyorum ve çok faydalı oluyor. Özellikle bize dağıtılan kimi kitaplar var, bunları da tavsiye ediyoruz. O anlamıyla en büyük sıkıntı sanırım bütün bu bilgilerin kamuoyuna yayılması, yaygınlaştırılması sıkıntısı var. Yani çok değerli bilgiler var, aslında bu işle nasıl mücadele edileceği yönünde de katıldığım bütün toplantılarda çok değerli bilgiler aldım ama bu, kamuoyu tarafından bilinmiyor yani esas sorun galiba bunu çözmek üzerine olmalı. Biz bu sorunların çözümünü ilgili kişilere, ailelere ve çocuklara nasıl aktarabiliriz? Bu galiba benim gördüğüm en büyük sorun.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Buyurun.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Evet hocam, çok teşekkür ediyoruz.

Gerçekten hem zaman açısından çok uygun bir zaman diliminde çok etkin ve verimli bir sunum oldu, çok faydalandık; açıkçası ben de şahsen.

Şimdi, ben de notumu aldım. Bağımlılık ve aşırı kullanım arasında terminolojik tercih yapmak gibi bir ifadeniz oldu. Bu ikisinin eş değer anlam taşıdığını mı ifade ederek bunu söylediniz? Çünkü terminolojik bir seçim demek iki eş değer anlam içerisinden uygun terminolojiyi seçmek demek, iki terminolojik terimden.

Şimdi, bağımlılıkta sanki bir süreklilik, bir vazgeçilemezlik anlamı çıkıyor diye düşünüyorum. Aşırı kullanımda ise olması gereken bir kullanım dozu bu süre açısından veya hatta belki de sadece hani İngilizcede “duration” denen süre, ne kadar sürede kullandığından daha çok belki de gün içerisinde hangi zaman diliminde kullanılmış olduğu, en etkili ve en verimli bir zaman dilimi mi yoksa bir boş zamanda mı kullanıldığı anlamında. Bir de içerik açısından bunun aşırılığı sanki biraz farklı bir anlam taşıyor, her ikisi de kendi içinde, bağımlılık ve aşırı kullanım. Dolayısıyla bu ikisi arasında bir tercih yapmak doğru olabilir mi, bilemiyorum.

Ben onun dışında sizin ifade ettiğiniz bu on-line platformlar konusunun Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun ilgili maddesindeki düzenleme konusunun da çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yalnız şurada bu bilişim ürün ve hizmetlerinin aşırı kullanımı ve önleme... Tabii, şimdi biz Komisyon olarak konuyu birçok boyutuyla ele alıyoruz ve ortaya çıkacak sonuç raporunda da her yönüyle bu irdelenecek. Bunun her yönünü bu sizin sunumunuzda sizden beklemiyoruz. Zaten sizin kendi alanınızla ilgili çok da uygun, yeterli bir bence sunum oldu. Yine teşekkür ediyorum. Ancak tabii, bu terminolojiyi daha aslında bizim bugün değil, ilk gün tartışıp o terminolojik birliği sağlamamız gerekiyor. Bunu daha sonra gene değerlendiririz.

Ben tekrar teşekkür ediyorum, sağ olun.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ
TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Terminoloji olarak izninle çok küçük bir şey ilave edebilirim. Bağımlılık hastalık ve tedavi edilmesi gereken bir sürece bizi götürüyor ama ben Y ve Z kuşağının internet kullanımının ya da oyun oynamasının hastalık olarak değerlendirilmesini istemiyorum. Bunun bir aşırı kullanım şeklinde kabul edilip aşırı kullanıma ilişkin bütün paydaşlarla ortak kriterler getirerek aşırı kullanımı engellemek... Oyunlardan çocuklar çok şey öğreniyor ve “bilgi temelli” ya da “veri temelli” ekonomi dediğimiz dünya üzerinde buna gerçekten “digital scale” dediğimiz şey yetenekleri itibarıyla eğitilmiş ve bu dünyada Türkiye’yi bir yere taşıyabilecek insan kaynağına da ihtiyacımız var ve bu çocuklar oyun oynarken... Örneğin Minecraft diye eski bir oyunu Microsoft

satın almıştı. “Cyber Security”yi içerisine gömdüler oyunun ve çocuklara öğrettiler, siber güvenlik neden önemli? Yani biz oyunları oynatırken onlara aslında öğrenmelerini istediğimiz, önemsemelerini istediğimiz belli şeyleri de gidip o oyunun içerisine gömerek... O yüzden oyun geliştirenler ya da online platformlarla iş birliği önemli. Yani dijital dünyaya ilişkin vermek istediğimiz mesajları oyunlara gömerek de çok severek siber güvenlik öğrendiler çünkü Minecraft’ı hepsi çok severek oynuyordu ama siber güvenliği de öğretmiş oldular ya da kodlamayı öğretti Microsoft onlara “Minecraft” içerisinde. Bugün kodlama, yine bizim veri temelli ekonomide önemli kriterlerden biri, Türkiye’nin yazılım anlamında ileri bir yerde olmasını istiyoruz, çok küçük yaşlarda kodlamanın başlamasını istiyoruz; bu oyunun içerisine yine gömülmüştü, kodlamanın iyi bir şey olduğunu ve o dünyada olması gerektiğini öğreniyordu. Bizim buna “bağımlılık” dediğimiz yerde aslında bir sürü faydayı bir yere bırakıp bu çocukları hasta olarak kabul edip farklı bir şekli tedavi etmeye başlayacağız; kaygım o.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Hemen bunun arkasından... Peki, sizce “hastalık düzeyinde bağımlılık” olarak tabir edilebilecek bir kitle var mıdır, yok mudur? Ben genellemek adına söylemiyorum ama böyle oransal olarak, yüzde 3, 5, 10 yani aşırı kullanım veya bu bilgisayar, dijital oyunlarla zamanın önemli bir kısmını geçiren çocuklar, gençler arasında “bağımlılık” tabir edebileceğimiz, ruh sağlığını da olumsuz etkilemiş olan, tabii aynı zamanda beden sağlığını, fiziken ne bileyim, boyun fıtığı veya başka fiziksel, fizyolojik etkileri, sonuçları olan, bir bağımlılık kapsamına giren bir kitle var mıdır acaba sizce?

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER - Aynı kavramı tercih edeceğim, aşırı kullanan bir kitle var, ben onları bağımlı olarak kabul etmek istemiyorum yani “bağımlılık” kavramını kullanmayı ben terminolojik olarak hep reddettim. Benim için hep aşırı kullanan bir kitle vardır ve Dünya Sağlık Örgütü ya da işte, bu kriterleri, bu hastalığın semptomlarını yazanlar hep bizim yaş grubumuzdaki insanlar. Biz bu Komisyona da “Çocukları çağırın, oyun oynayan çocuklar gelsin, o dünyanın çocukları gelsin ve kendi bakış açılarını anlatsınlar.” dedik. Dolayısıyla, biz kendi bakış açımızla, kendi yetiştirdiğimiz, yaşadığımız çocuklukla bunları değerlendiriyoruz fakat onlar başka bir kuşak ve başka değer yargıları ya da kriterleri var. Çocukların da buraya gelip bu konuya ilişkin -çünkü konu onları ilgilendiriyor- görüşlerini Komisyonun almasını ben çok isterim.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Hocam, tabii, mesele aslında bu “aşırı kullanım” ifadesi sizin açınızdan -benim de bir noktaya kadar kabul ettiğim bir ifade- anlattığınız içerikte doğru olabilir ama ben yine de çocuğun psikolojik olarak, sosyolojik olarak yani bu toplumsal ve bireyin sosyal çevre içerisinde sosyal bir varlık olma özelliğini yavaş yavaş giderek yitirmesine de neden olabilecek bir platform, bir ortam olabileceğini düşünerek yani aynı zamanda bireyi toplumdan uzaklaştıran bir süreç olabileceğini düşünerek “bağımlılık” ifadesinin de mümkün olabildiğini düşünüyorum açıkçası ama bağımlılığı tamamen reddedip sadece “aşırı kullanım” ifadesi, biraz olumlandıran, belki disiplinli olumlandırma tarzı bir ifade gibi geliyor bana terminolojik olarak. Bilemiyorum yani...

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Literatürü araştırdığınızda da zaten bu kavramlar... Örneğin Avrupa Birliğinin bahsettiğim Parlamento raporu “zararlı kullanım” “aşırı kullanım” “bağımlılık” kavramlarını aslında birlikte harmanlamış vaziyette. Dolayısıyla aslında üç farklı görüş var olaya ne şekilde yaklaştığınız ve değerlendirdiğinizle ilgili.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Peki, teşekkür ediyorum.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU ENSTİTÜSÜ TEMSİLCİSİ DOÇ. DR. LEYLA KESER BERBER – Rica ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Bu sizin diyalogunuza bir dipnot olmak üzere bir şey söylemek istiyorum: Bu Uyuşturucuyla Mücadele Yüksek Kurulu falan gibi bir şey vardı bir zamanlar -şimdi de var- o zaman Başbakan Yardımcısı, Millî Eğitim Bakanı, İçişleri Bakanı, Sağlık Bakanı ve Yeşilay vesaire başka kurumlardan oluşan. Orada bu konular görüşülürken en fazla vurgulanan hususlardan bir tanesi özellikle “uyuşturucu bağımlılığı” tabirinden kaynaklanan, ailelerde bir gizleme, saklama, ürkme, korkma tepkisine yol açtığı söyleniyordu yani diyelim ailede uyuşturucu kullanan çocuk var, genç var ve siz Sağlık Bakanlığı olarak veya Yeşilay olarak veya herhangi bir ilgili kamu kuruluşu olarak “Bakın, çocuğunuz uyuşturucu bağımlısı, biz onu tedavi altına almak istiyoruz” dediğiniz anda ailede çok ciddi bir dirençle karşılaşmışsınız.

İSMAİL KAYA (Osmaniye) – Kabul etmiyorlar.

BAŞKAN – Kabul etmiyorlar, çocuklarının damgalanmasından endişeleniyorlar haklı olarak, damgalanırdı hakikaten. Yani uyuşturucu bağımlılığından tedavi görmüş bir bireyin kamuda veya özelde iş bulmasından evlenme sürecine kadar her yerde olumsuz etkilerinin olabileceği düşünülüyor, o yüzden aileler bunların üstünü kapatıyorlar. O bakımdan, belki sosyal kullanımda yani teknik olarak gayet tabii, konunun uzmanları ilgili ihtisas kurumlarında bu ayrımları yapabilir ama vatandaşla, kamuoyuyla, özellikle bilgilendirme ve farkındalık oluşturma süreçlerinde olabildiğince -biraz hoşgörülü görünse bile- bu kavramları kullanmalıyız ki olabildiğince çok kitleyi kapsayabilelim diye düşünülebilir zannediyorum. Hoca hanımın bu konudaki çekincelerinin de bununla irtibatlı olduğunu sezinlediğim için bu açıklamayı yapmak zorunda kaldım.

Bir de siz konuşmanızın bir yerinde şöyle bir değinip geçtiniz ama bu, bizim ciddi sorunuz, özellikle kamu kuruluşlarının halkı bilgilendirmek için yaptıkları kamu spotlarında çok ciddi sıkıntılar var. Kamuoyunu güya bilgilendirmek için veya uyarmak için yaparken tam tersi sonuçlara yol açabilen spotlar bile olduğunu hepimiz görüyoruz. Bunlardan en çarpıcısını ben çok seneler evvel -bu söylediğim milattan önceki bir tarihe ait bir hikâye- şurada, Saraçoğlu Mahallesi’nde, kanserle mücadele meselesiyle ilgili bir pankart asmıştı Kanserle Mücadele Derneği, pankartta aynen şöyle yazıyordu: “Üzülmeyin, herkes kanser olabilir.” Yani elle gelen düğün, bayram. Dolayısıyla, “kamu spotu” deyince “Canım, üç kelime değil mi, hepimiz bunu bir araya getirebiliriz.” zannediyor kamu çalışanları özellikle. Bizim bürokrasimizde bu şey var ama doğru değil, bu işi uzmanlarına bırakmak lazım, uzmanlarına danışa danışa yapmak lazım. O bakımdan, sizin o değinip geçtiğiniz konu çok önemli.

Çok teşekkür ederim.

Başarılar diliyoruz çalışmalarınızda, kolay gelsin.

Şimdi Gazi Alataş Hocamızı dinleyeceğiz.

Benim önümde bir öz geçmiş var yani tam adamını bulduk gibi bir mesaj veriyor öz geçmişiniz; inşallah sunumunuzla da bunu teyit etmiş olacağız. Siz masanın hem o tarafında hem bu tarafındasınız; sizin hem Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde bir kariyeriniz var, Sağlık Bakanlığında yine bu konuyla alakalı görevleriniz var, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında çalışmanız var, Çalışma Bakanlığında var; dolayısıyla, bizim Komisyonumuzun kamudaki hedef kitlesini oluşturan kurumların hemen birçoğunda sizin tecrübeleriniz var. Bu tecrübelerin ışığında sizden de özellikle uygulamaya yönelik, yasamanın yapması gerekenlere yönelik önerilerinizi memnuniyetle dinleyeceğiz.

Tekrar, teşekkür için çok teşekkür ederiz. Hoş geldiniz.

Buyurun.

2.- Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dernekleri Federasyonu Üyesi Dr. Gazi Alataş'ın, Dernekleri, dijital bağımlılık konusunda sivil toplum kuruluşlarının kamuyu uyarma görevi ve yapılması gerekenlere yönelik önerileri hakkında sunumu

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER DERNEKLERİ FEDERASYONU ÜYESİ DR. GAZİ ALATAŞ – Çok teşekkür ederim Sayın Bakanım, saygılar sunuyorum.

Değerli Komisyon üyelerine ve diğer kamu kurumlarından katılan arkadaşlarıma da saygılarımı sunuyorum.

Ben tabii, bugün kamu şapkasından çok sivil toplum şapkasıyla buradayım, o yüzden konuşmam biraz daha sivil toplum perspektifinden ve sivil toplumun da asli görevi olan kamuyu uyarmak ya da öneriler sunmak perspektifiyle bir sunum yapmayı planladım. Tabii, gerek Sağlık Bakanlığında gerek Aile Bakanlığında o çalıştığım dönemde, bu konu, en azından dijital bağımlılık Türkiye’de henüz sorun olarak algılanan bir şey değildi ama bağımlılık zaten -ben psikiyatri uzmanıyım aynı zamanda- eskiden beri çalıştığım bir alan. Müsaadenizle ben sunumuma geçmek istiyorum Sayın Bakanım.

BAŞKAN – Buyurun lütfen.

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER DERNEKLERİ FEDERASYONU ÜYESİ DR. GAZİ ALATAŞ – Şimdi, kısaca bizim dernekten bahsetmek isterim: SADEFE aslında bir federasyon ve altında 5 tane sivil toplum örgütü, 20 tane de izleme STK’si var. Tabii, aslında bu izlemeleri dâhil etmememizin sebebi biraz kanuni zorluklardan kaçmak, onu rahat söyleyeyim; 53 ilde de aktif faaliyet gösteriyor. Birçok dernek var federasyonumuzun altında ve biz sağlık ve sosyal hizmet alanında sürekli birçok kongre, çalıştay, sempozyum yapan bir yapıyız. Bağımlılıkla ilgili de işin doğrusu, aslında 2018 yılında ağırlıkla ilgilenmeye başladık. Ankara’da bir bilgi deneyim paylaşımı çalıştayı yaptıktan sonra çalışma hayatında bağımlılıkla ilgili bir proje yürüttük. Bunu özellikle yaptık çünkü bugüne kadar “bağımlılık” derken -tabii ki öğrenciler birinci hedef ama- uyuşturucu madde bağımlılığı ya da alkol bağımlılığı da konuşulurken, özellikle uyuşturucu bağımlılığı da konuşulurken hep okullar ve Milli Eğitim üzerinden bir bakış açısı var. Biz de “Okula gitmeyen çocuklarda bağımlılık nedir acaba?” deyip bir çalışma yürüttük, işin garibi Türkiye’de benzer bir çalışma da pek fazla yok ve ilginç de sonuçlar elde ettik. Bunun dışında, Bağımlılıkla Mücadele Sempozyumu’nu en son eylülde yaptıktan sonra geçtiğimiz mart ayında da yine Ankara’da bir Mücadele Sempozyumu yaptık.

Şimdi, bunların soncunda biz Türkiye’de bağımlılıkla ilgilenen derneklerle, 28 ilde faaliyet gösteren 40 kadar üye dernekle TÜRKİBAM Platformu oluşturduk. Bu, bağımlılıkla mücadele eden sivil toplum kuruluşlarının bir platformu. Burada amaç, aslında Türkiye’de tabii Yeşilay gibi bağımlılıkla uğraşan çok büyük bir kurum var, kuruluş var ama Yeşilayın -hani ben de eski Yeşilay yönetim kurulu üyesi olarak söylüyorum- yapısı ve faaliyetlerinin belki ulaşamadığı bazı noktalarda yerel sivil toplum kuruluşlarının olması gerekiyor. Bu arada ben tabii Komisyona şunu söylemek isterim: Bilmiyorum başka sivil toplum örgütü davet edildi mi, hani meslek örgütleri dışında sivil toplum örgütlerinin bu Komisyonlara davet edilmesi gerçekten güzel. Çünkü bizim duruşumuz ve bakışımız biraz daha farklı olabiliyor. Bizim derneğimizin yani TÜRKİBAM Platformunun üyeleri listede gördüğünüz gibi, şöyle hızlıca geçiyorum, birçok ilde, farklı ilerde çok farklı dernekler var ve hepsi yerelde kendine yönelik faaliyetler yapıyor. Bu faaliyetlerden birkaç örnek vermek isterim: İstanbul’da Kadın ve Kadın Kuruluşları Derneği var. Onların mesela teknoloji bağımlılığıyla ilgili eğitimleri var. Müzik Terapi Derneği var Ankara’da, yine bağımlılıklarda müzik terapiyle ilgili bir çalışma yürütüyor. Uludağ’da yine eğitim seminerleri veren bir derneğimiz var. Ya da Diyarbakır’da bu konuda uzun yıllardır çalışan bir derneğimiz var. Eskişehir’de mesela “12-18 yaş arası çocuklarda sorunlu internet kullanımı saha araştırması” projesi yapıldı ve bitirildi. Aslında bizim üye derneklerimizden birinin yaptığı bu

çalışma az önce sayın vekilimizin sorduğu “Bizdeki bağımlılık nedir?” sorusuna bir cevap. 2 bin kadar lise öğrencisinde yapılmış bir çalışma bu, sonuçları enteresan, yüzde 15’inin bağımlılık kriterlerini doldurduğu, çocukların yüzde 30’ununu da aşırı kullanım kriterleri kapsamına girdiği... Bunlar, aslında uluslararası literatüre göre yüksek rakamlar ama bence dikkat, 2 bin rakamı yüksekçe bir rakam yani denek anlamında ve önemli bir sonuç diye düşünüyorum. Yani Türkiye’de internet kullanımının, bağımlılık ya da aşırı kullanım sorununun belki de sahada bizim gördüğümüzden çok daha yüksek düzeye ulaştığını gösteren bir çalışma diye düşünüyorum. Yine bir eğitim seminerimiz vardı.

Şimdi, dijital bağımlılık... Ben eminim -bu 7’nci toplantı- ilk 6 toplantıda size bağımlılık kriterleri, bağımlılık sorunlarıyla ilgili birçok bilgi verilmiştir. Ben bütün bunlara hiç girmeden biraz daha farklı bir perspektiften konuya yaklaşmak istiyorum.

“Ekran bağımlılığı” diye tabir ediliyordu, şimdi “dijital bağımlılık” ya da “davranışsal bağımlılık” gibi “ICD 11” kriterleri falan tarifleniyor ama aslında az önceki tartışmada biraz benim girmek istediğim bir konuydu, literatürde ilk bağımlılığı yani internet bağımlılığını ya da dijital bağımlılığı tanımlayanlar psikiyatristler ve psikiyatristler kendi bildikleri bağımlılıklar üzerinden tanımladılar bunu. Tabii, dijital bağımlılık diğerlerinden farklı. Bence bunun, yani bağımlılığın klasik 9 tane kriteri vardır, bunlardan 5 tanesine sahipseniz sizi bağımlı diye kabul ederiz, işte alkol için böyle, eroin için böyle, esrar için, her şey için böyle. Aslında biz o kriterleri kullanırken de zorlandığımız şeyler vardı. Mesela kokain. “Kokain bağımlılığı” diye bir bağımlılık var mıdır, yok mudur ya da “Kokain nedir?”le ilgili zaten psikiyatristler olarak yaşanan sorunlar vardı ama şimdi “dijital bağımlılık” ya da “internet bağımlılığı” denilen şey benim şahsi kanaatim o kriterlerle açıklanmaya çalışılsa da yakın gelecekte mutlaka değiştirileceği çünkü o işi sahada çok da karşılamıyor. Tabii, diğer bağımlılıklardan en büyük farkı ne dijital bağımlılığın? Diğer bağımlılıkların hepsi illegal, yasa dışı, zararı çok net bir şekilde ortaya konulan bir şey yani hiç kimse eroinin hiçbir yararını ortaya koyamaz ya da sigaranın ya da diğer, bağımlılık derken diğer kastettiğimiz ama internet bağımlılığında durum farklı, bu yasaklanamaz bir şey ve işin doğrusu önlenemez de bir şey. Yani bundan sonra yapılacak şeylerde -az önceki hocam da çok net altını çizdi, kendisine tamamen katılıyorum- bundan sonra hani diğer bağımlılıklara yaklaştığımızdan çok farklı bir yaklaşım, bir tedavi ya da rehabilitasyon anlayışından çok daha farklı bir çözüm yoluna gitmek gerektiği kanısındayım. Çünkü dijital bağımlılık, sonuçta biz bu bağımlılıkla ilgili konuşurken bile dijital mekanizmaları kullanıyoruz yani en azından ben şu anda slayt gösterisini ya da bilgisayarı kullanarak yapıyorum. Bu kadar içimize girmiş bir şeyin tamamen diğer bağımlılık, hastalıklardaki bağımlılık sorunu gibi ele alınması ya da yaklaşılması kesinlikle bir sonuca vordurmaz. Yani “Eroini yasaklıyorum.” ya da “Sigarayı şuralarda içmeyi yasaklıyorum.” demek gibi bir yasak konulamaz. O yüzden daha farklı bir çözüm yolu düşünmek gerekir diye düşünüyorum.

Tabii, bu arada, bir açmazı da şöyle bir şey var bu konudaki mücadelede: Biz kamu olarak bir taraftan da teşvik ediyoruz yani işte en iyi kod yazılım kursları düzenliyoruz ya da öğrencilere i-Pad’ler dağıtıyoruz Millî Eğitim Bakanlığı olarak ya da okullarda bunların derslerini veriyoruz ya da çocuklar dijital yazılım yaparak çok zengin olan örneklerini çok rahat görüyorlar. Bir de

“dünyanın geleceğinde yok olacak meslekler, ilerideki on yıl sonra ortaya çıkacak meslekler” diye bir sıralama yapıldığında çocukların dijital dünyaya girmelerini teşvik ediyoruz. O yüzden bu çok zor bir alan yani mücadele etmek zor. Peki, buradaki sorunlar ne? Hani ilk akla gelen sorunlar ne bu mücadelede? Güvenlik ilk akla gelen sorunlarda. Zaman kaybı, zamanı öldüren bir şey ya da çocukları asosyal yapıyor ve bunun kötü sonuçları var ya da sağlık sorunları gibi sorunlar var.

Şimdi, güvenliği daha sonra konuşmak üzere ötelersak asosyallik ve sonuçları tabii ki önemli. Zaman kaybı çok önemli yani gerçekten çok ciddi bir zaman kaybına sebep oluyor. Bunu çok detaylı konuşmaya gerek bile yok. Ama asosyallik, evet, çocukları sosyal yaşamdan kopardığı bir gerçek. Birçok literatürde bu defaatle yazılıyor, eminim Komisyona da bu konuda çok detaylı bilgiler verilmiştir, işte çocukları dijital dünyaya, sürreal bir dünyaya götürüyor ve çocukların iletişim zorlukları ya da zekâ gelişim zorlukları ya da sosyal beceri zorlukları oluşturduğuyula ilgili size detaylı sunumlar mutlaka yapılmıştır.

Çeşitli sağlık sorunları sebep olduğu da bir gerçek. En başta obezite ve ona bağılı olarak diyabet ya da işte postür bozukluklarına falan sebep oluyor. Bunlar tamam, çok net. Aslında bu sorunlar bence en kolay sorunlar, çabuk çözülebilir çünkü ortaya konabilen şeyler. Peki, cevap ne? Eğitim. Şimdi, bugüne kadar yapılan tüm çalışmalarda benim gördüğüm aslında STK olarak bizlerin de yaptığı farkındalık çalışmaları ve eğitim çalışmaları. Peki, bu yeterli oluyor mu? Kişisel kanaatim bunun olmadığı şeklinde yani farkındalık oluşturmak tabii ki önemli, ailelere bu konuda bilgi vermek tabii ki önemli, ailelerin nasıl davranması gerektiği ya da sorunun başladığını fark etmesini gerektirecek düzeyde eğitim vermek, kamu spotlarıyla bunları desteklemek çok önemli. Millî Eğitim Bakanlığına bu anlamda çok büyük işler düşüyor. Ama bu yeterli mi? Yetmediği kesin.

Güvenlik bir başka önemli sorun. Bunu, tabii güvenliği az önceki konuşmacı çok harika anlattı, hani onun üstüne fazla bir şey söylemek birazcık sınır aşmak gibi olur ama iki boyutu var: Bir işte çocukların girdiği internetin güvenli olması ve zararlı oyundan, içerikten uzak durmak. Tabii, zararlı oyun ve içerik nedir diye bir soru da geliyor aslında mesela az önceki konuşması Minecraft oyununu çocuklara eğitim veren iyi bir oyun olarak söyledi, kişisel olarak benim düşüncem de öyle, onu söyleyeyim ama mesela Aile Bakanlığı Minecraft oyununu yasaklamak için bir kampanya başlatmıştı, bir çalışma başlatmıştı. Yani burada hani kimseyi suçlamak ya da şey yapmak için söylemiyorum, sadece şöyle: Öyle bir alandan bahsediyoruz ki bir kurum bakıp bunun çok zararlı ve bunun yasaklanması gerektiğini düşündüğü bir oyunu ya da bir platformu bir başka göz “Yani bu çok faydalı aslında, çocukların ufkunu açtı, onlara şunları şunları öğretti.” diyebilecek kadar su götüren, tartışma götüren bir alandan bahsediyoruz. O yüzden hani gerçekten zor bir alan.

Tabii, diğer bir güvenlik... Yani bu güvenlikle ilgili eğitimlerin içerisinde mutlaka olması gereken bir şey tabii, güvenlik. Güvenli internet nedir? Bu arada “Aile paketi” dediğimiz hani, bizim ülkemizde var olan hizmet bence muhteşem bir hizmet. Onun mesela daha yaygın kullanılmasının sağlanması gerekir ve internet üzerinden size yapılacak saldırı ya da Mavi Balina gibi oyun, siz mutlaka bilgilendirilmişsinizdir, ya da kişisel veri sorunları. Bunların eğitim ve bilinçlendirmeyle halledilmesi lazım. Ama şu bir gerçek ki interneti biz eğitim ve iş hayatında zorunlu olarak kullanıyoruz ve kullanmak zorundayız ve bunun güncel yaşamda doğru internet kullanımının nasıl bir şey olması gerektiğiyle ilgili bilinçlendirmek lazım. Ama internetin eğlence amacıyla kullanımını da asla yadsıyamayız. Peki, ne yapıyor? Şimdi, kamuya baktığımızda bu konuda çok fazla strateji belgesi ve eylem planları var. Yani hemen her kurumun hazırladığı ve hazırlamakta olduğu, şu anda istişaresi yapılan birçok strateji belgesi eylem planı var ve ağırlıklı olarak da farkındalık oluşturma ve eğitim verme üzerine dayalı şeyler aslında bunlar ya da işte belirli kısıtlar koymak. Ama peki, mücadelenin ana politikası ne olmalı? Yani “Dijital bağımlılıkla mücadeleinin politikası nasıl bir şey olmalı?” sorusunun bence cevabı yok. Nasıl bir politika izlemeliyiz? Şimdi, eğitim tamam, bütün onları kabul ediyorum ama aslında bu dijital yapıyı oluşturan ülkelerin çocukları ile kendi çocuklarımızı karşılaştırdığımızda eskiden çok fazlaydı, internette görüyorduk, Türkiye’deki herhangi bir metroda çocukların hepsinin elinde cep telefonu, Japonya’dakinin hepsinin elinde kitap. Mutlaka görmüşsünüzdür. Ben bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yani bir kültürel dönüşüm gerekiyor, bir kültürel dönüşümü başlatmamız lazım. Tabii,

bu kültürel dönüşüm devlet eliyle mi yapılmalı yoksa başka şeylerle mi? Şimdi, devlet eliyle yapılacak bir kültürel dönüşüm biraz riskli çağrışımlar oluşturuyor. O yüzden STK'ler eliyle mutlaka bir kültürel dönüşümün başlatılması lazım. Burada kültürel dönüşümden kastım aslında biraz kültürden de geniş bir kavram, yaşam şekli, yaşam modeli. Yani dijital dünyanın saldırısına ya da gelişmesine -biraz kanser hücresi gibi geliyor dijital dünya- kimse karşı koyamaz ve mutlaka bu, artarak gelişecektir. Hatta benim öyle bir kaygım var ki hani robotlar falan da yaygınlaşınca belki de bundan yirmi yıl sonra birileri bakacak ya da otuz yıl sonra birileri bakacak ve mesela bu toplantıyı komik bile bulabilir. Yani bizim kaygılarımızı falan “Ya, ne kadar garip şeyleri kaygı hâline getirmişler?” çünkü bambaşka bir hayat yaşanacak. En azından bizler, Komisyonun üyeleri de dâhil mesela televizyonun olmadığı bir hayatı ben yaşadım. Şimdiki çocuklara mesela “Televizyon bile yoktu, telefon bile yoktu.” dediğinizde hiçbir şey kafasında canlanmıyor ve hani komik bir şeyden bahsediyoruz gibi geliyor. Bundan belki bir yirmi-otuz yıl sonra da aynı şey tekrar yaşanabilir. O yüzden, kültürel dönüşüm ve bütün toplumun bu anlamda yeniden, hani toplum mühendisliği anlamında bir şey belki çağrıştırıyor, tehlikeli bir yaklaşım ama bu anlamda ana bir politika belirlemek ve evet yani biz millî eğitim ya da işte çocuklarımızın bu yetiştirilme tarzıyla gidersek bunların dijital dünyanın esiri olması kaçınılmaz noktasında çok net görmemiz ve bu anlamda STK'lerin bence burada devreye girmesi lazım yani STK'lerin toplumun bu tip bir dönüşümde, toplumun en ücra noktalarına kadar rahat girebilmesi çünkü onlardan bir yapı olduğu için devlet eliyle değil de kendilerinden bir yapı eliyle, daha böyle bir politika belirlenmiş şekilde... Nedir bu? Okuyan, spor saatinde yani sadece sporu internette futbol oynayarak ya da basketbol oynayarak değil de gerçekten sahaya inen çocukların olması lazım, gerçekten kitap okuyan çocukların olması lazım. Yani aslında savaşı biraz tersten vermek lazım; interneti yasaklamak değil de internetin zapt ettiği alandan geri alanlar kazanmaya yönelik şeyler yapmak lazım. Aslında bu konuda Türkiye'nin kamu yapısı çok ciddi hizmetler veriyor. Yani mesela Sağlık Bakanlığının yoğun hizmetleri var ama bu bir sağlık sorunu mudur? Sağlık Bakanlığının ilgilendiği şey sağlık sorunu olmak zorunda gibi ama bence çok tartışmalı. Hani bağımlılık dediğiniz zaman sağlık sorunu, az önceki tartışmayı yeniden açmak istemiyorum ama sanki sağlık sorunundan öte bir şey ama Sağlık Bakanlığının SHM yani sağlık hayat merkezleri ya da toplum sağlığı merkezleri ya da aile hekimleri üzerinden yapabilecekleri çok şey var. Ama en önemli bakanlık Millî Eğitim Bakanlığı. Şimdi, Millî Eğitim Bakanlığının ben bu konuda biraz zayıf kaldığını düşünüyorum. Şimdi, orada, slaytta da yazıyor “Haşimato tirodi” diye bir şey. Geçen gün üniversite sınavında çocuklara sorulan şuydu: “Haşimato tiroidinde TSH ne olur, bazal metabolizma ne olur?” Hatta yeğenim girdi sınava, açtı “Dayı, şöyle bir soru vardı, bunun cevabı...” Ne cevap verdin? Bana verdiği cevap aynen şöyle: “Otoimmün antikor oluşuyor, o yüzden tiroid dokusunda bir zedelenme olur. Bundan dolayı TSH'ın yükselmesini tiroidin de az olduğu için bazal metabolizmanın düştüğünü düşünüyorum.” Şimdi, yeğenim mühendis olmak istiyor. Dedim ki: Dayıcığım, sen tıp yaz. Zaten altı ay da pratik yapsan doktor olmuşsun sen. Şimdi, lise talebesinin bu bilgiyi bilmesi ve bu bilginin sorulmasıyla yürütülen bir eğitim modelinde bence ciddi sorgulanması gereken bir şey. Sanki öğretim kısmında ciddi şey oldu diye düşünüyorum. Yani bu düzeyde bir bilgiyi lise talebesi niye öğrenir, niye bilir, onun ne işine yarar, bilse ne olur, bilmese ne olur? Bu bence bambaşka bir konu.

Şimdi, Aile Bakanlığının ÇOGEM'leri vardı, gençlik merkezleri, onlar kapatıldı. Sebebi birazcık işte FETÖ yapılanması falan gibi sebeplerdi ama sosyal uyum merkezleri var Aile Bakanlığın, bağımlılıkla mücadele. Belki onlar tabii çok aktif olmadılar ama daha aktifleştirilip bu alanda çalıştırılabilir. Gençlik ve Spor Bakanlığın gençlik merkezleri gerçekten muhteşem işler yapıyorlar. Bu arada Kültür ve Turizm Bakanlığının da kütüphaneleri, klasik, bizim bildiğimiz o kitap okunan yerler dışında çok yeni modeller uygulayan, çok çağdaş yapılar. Belediyeler var, diyanet var, emniyet

var. Bütün bunların var olduğunu ben biliyorum ama konuyla az çok ilgili kişi olarak biliyorum ama şunu da biliyorum: Mesela, Sağlık Bakanlığının bir çalışanı bile Gençlik ve Spor Bakanlığının gençlik merkezinden haberdar değil ya da kütüphanelerin artık sadece kitap okunan yerler olmadığını, başka faaliyetlerin de yapıldığını Milli Eğitim Bakanlığındaki biri bile bilmeyebiliyor. Yani bu alanda ciddi bir sıkıntı var. Aslında çok fazla hizmet var, bazen de aynı hizmetin mükerrerliği de olsa bile maalesef bu hizmetlerin sunumunda bir sıkıntı var. Ve çocukların faydalanıcı olarak yeterince kullanmaları sağlanamıyor. Peki, sivil toplum ne yapabilir? Şimdi, hangi mücadele olursa olsun yani bağımlılıkla mücadele olabilir, başka bir mücadele de olabilir, sivil toplum kuruluşları aslında çok büyük bir manivela görevi görebilir, çok büyük bir avantajdır. çünkü sivil toplum olarak biz özel sektörle birlikte çok rahat çalışabiliyoruz ve hatta özel sektörü denetleyebiliyoruz da bu anlamda. Ama kamuyla da birlikte çalışma geleneğimiz hep var ve kamuyu denetleme Türkiye’de pek olmasa bile sivil toplumuna... Yani kamu kendini denetletmez sivil topluma... Henüz o kültüre ulaşamadık. Yurt dışında yani Batı ülkelerinde bu çok yaygın bir uygulama olmasına rağmen –umarım bizde de yakında olacak ama- sivil toplumun talep oluşturma yeteneği var ve hizmeti belirleme ve politika oluşturmada çok fazla katkısı olabilir. Peki, ne yapabiliriz? Biz kamu hizmetlerinin... Yani şimdi az önce saydığım kamu hizmetlerinin kendi reklamını yapmalarıyla ilgili bir sıkıntı olduğu aşikâr. En azından bilinirlik ya da uygulanma sahasının reklamını yapmada sorunları olduğu kesin. Bu STK’ler üzerinden yapılabilir yani sivil toplum kuruluşlarıyla bu iş çok daha rahat yapılabilir. Kamunun eş güdümünü aslında sivil toplum sağlayabilir. Bu biraz kulağa tuhaf gelse de en azından bürokrat arkadaşların çok hoşuna gitmeyen... “Yani nasıl? Bizi bir sivil toplum mu yönetecek?” diyebileceklerse bile aslında sahada biz bunu kendi derneğimiz olarak da başka faaliyetlerimizde de çok net gördük. Yani birçok faaliyeti başlatıp STK olarak kamunun diğer başka bakanlıkları organize ettiğimiz birçok faaliyet yürüttük ve çok da iyi sonuçlar aldığımızı gördük. Peki, hizmetlerin servisini kim yapacak? Aslında Türkiye’de temel sorun şu: Kamunun yaptığı bazı hizmetlere bakarsak, mesela Gençlik ve Spor Bakanlığının çok güzel dediğim gençlik merkezleri olsun ya da Aile Bakanlığının ÇOGEM’leri olsun ya da işte kütüphanelerin şu anki hizmet verme modeli olsun, bunun gibi çoğaltabileceğim birçok model aslında yurt dışında STK’ler eliyle yürütülen hizmetler. Bizde kamunun şu tutumdan ne zaman vazgeçeceğini bir STK gönüllüsü olarak çok merak ediyorum: Kamunun STK’lerin yapması gereken hizmeti kamu aslında “Ben daha iyi yaparım, daha sağlam, daha güvenli ve güvenilir yaparım.” mantığıyla bu alanı işgal etmiş durumda. Belki de kamunun bu alandan çekilip STK’leri denetleyen, destekleyen ve onlarla birlikte çalışan bir yapıya kavuşması dijital bağımlılık dâhil tüm sosyal sorunlarda çok daha efektif sonuç alacağımız bir süreçte götürür diye düşünüyorum.

Tabii, bu dijital bağımlılıkla ilgili en önemli, mücadeledeki en önemli sorunlardan bir tanesi mesela kime biz hizmet götüreceğiz yani bağımlı olan kişi gelip “Ben bağımlıyım, tedavi olmak istiyorum.” mu diyecek? Böyle bir şeyi ben hiç beklemiyorum. Çok az zaten, şu ana kadar açılan birkaç merkeze başvuru sayısı çok az ama bu arada bulaşıcı bir sorundan bahsediyoruz yani bir epidemî, pandemiye dönüşen bir sorundan bahsediyoruz. O yüzden çok aktif olmak ve gecikmemek gerektiğini düşünüyorum.

Bu arada geçenlerde hani bu kadar dijital bağımlılığı sorun olarak konuştuktan sonra geçen hafta yaptığımız Engelliler ve Yaşlılarda Dijital Dönüşüm Sempozyumu vardı, Sayın Cumhurbaşkanımızın himayelerinde yaptığımız Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüyle beraber. Bir taraftan da dijital kullanımının teşvik edilmesine de çalışmak lazım ama bunu öyle bir dengede götürmek lazım ki hakikaten üst bir politika ve ana bir metni belirledikten sonra işe sağlık sorunundan çok öte bakarak diyor, teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Evet, ben de sizin sunumunuzdan bir kere daha –siz yoktunuz tabii o zaman- ilk toplantımızda vurgulamadığımız bir hususun teyidini almış gibi oldum. O da şu: Biz ilk toplantımızda gördük ki, çok kısa ön hazırlıklar sırasında bile gördük ki sizin de vurguladığınız gibi, gerek kamuda gerek sivil toplum ayağında her türlü bağımlılıkla mücadele konusunda pek çok güzel işler yapılıyor ancak maalesef bunların birbirinden haberi yok. Yani kamu kamunun yaptıklarını bilmiyor, sivil toplum kamunun yaptıklarını bilmiyor, kamu sivil toplumun yaptıklarını bilmiyor. Birbirine çok yakın işlevlerden sorumlu olan kamu kuruluşları bile birbirlerinin ne yaptıklarını bilmiyorlar. Dolayısıyla dedik ilk toplantımızda, bu Komisyonun en önemli yararlarından bir tanesi muhtemelen, sonuçta ortaya çıkacak olan yararlarından bir tanesi kimin ne yaptığı konusunda daha geniş bir bilgilendirme zemini oluşturmak olacak ve böylece duplikasyonları, tekrürleri önleme imkânı da doğmuş olacak. Nitekim buraya davet ettiğimiz kamudan ya da özel sektörden veya sivil toplumdan davet ettiğimiz bütün sunucuların yaptıkları sunuşlardan sonra bu kanaatimizin bir kere daha doğrulandığını görüyoruz.

Çok teşekkür ediyorum.

Arkadaşlarımızın herhâlde soruları olacaktır varsa.

Erol Bey, buyurun.

EROL KAVUNCU (Çorum) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Zatıaliniz koordinasyon konusunun tekrar tekrar altını çiziyorsunuz. Az önce konuşan Leyla Hanım’ın literatürel anlamda “aşırı kullanım” mı, “bağımlılık” mı konusundan başladı hocamız. Aslında keşke yani bu birbirinden değerli sunumu yapan arkadaşlarımız burada birbirini dinleme ortamı da olursa oradan başladılar. “Yani önemli, vazgeçilmez, hayati, hayatımıza girdi, bir daha çıkması da mümkün değil bu dijital konunun ama bir süre sonra aşırı kullanıyoruz, daha sonra bağımlı hâle geliyoruz yani sadece aşırı kullanım düzeyinde kabul edip bu şekilde bu çerçeveden baktığımız zaman küçümsemek değil de hafife almak gibi bir sonuç ortaya çıkıyor.”un altını çizdi sayın hocamız. Aslında orta bir yol bulunacaktı yani dolayısıyla önemli. Keşke birimizi de dinleseler, dinleyebilseler. Öyle bir ortamda...

BAŞKAN – İşte belki bu sunumları çoğaltma niyetimiz buna da yarayabilir. Yani biz burada tabii, dediğiniz gibi mevcut toplantımızda sunum yapan arkadaşın sunumundan, diyelim bugünkü arkadaşlarımızın haberi yok ama biz bunları broşürler hâlinde, ayrı basımlar hâlinde çoğaltırsak... Çok fazla çoğaltmamıza da gerek yok yani 50’şer nüsha bassak bütün sunum yapanlara birbirlerinin şeylerini göndermiş oluruz. Komisyon üyelerimizde olur, uzmanlarımızda olur, daha sonra raporu hazırlayacak arkadaşların elinde olur. Dolayısıyla bu dediğiniz karşılıklı bilgilendirme işlevini de o yerine getirir diye ümit ediyorum.

EROL KAVUNCU (Çorum) – Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederim.

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER DERNEKLERİ FEDERASYONU ÜYESİ DR. GAZİ ALATAŞ – Ben bağımlılıkla, aşırı şeyle ilgili birkaç kelime... Yani sunumum o formatta hazırlanmadığı için o sırada detayına girmedim ama biraz açmak isterim.

BAŞKAN – Buyurun.

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER DERNEKLERİ FEDERASYONU ÜYESİ DR. GAZİ ALATAŞ – Şimdi, bağımlılık dediğimiz zaman yani hastalıktan bahsettiğimiz zaman işi tıbbi çözümlere doğru sevk etmemiz gerekiyor ve bu aslında çok kaliteli bir çözüm gibi görüle bile nihai bir çözüm müdür; bence soru işareti. Artı, literatürde aslında bağımlılık dediğimiz şey yani literatürdeki yapılan çalışmalar geçmiştten günümüze doğru aslında rakam yükseliyor yani yüzde 1,5-yüzde 3 bağımlı, yüzde

15-yüzde 20 aşırı kullanım diye şu anda yayınlanan literatürler böyle yayınlanıyor ama sonuçta iyi bir dergide yayınlanan bir literatürün çalışması en az üç yıl önce falan yapılmıştır. Bence bu üç yılda çok şey değişti yani her yıl aslında çok şey değişiyor ve güncel rakamların çok daha yüksek olduğunu biliyorum, yayınlanmamış literatürlerden çok daha yüksek rakamlar.

Peki, biz bağımlılığı yani internet bağımlılığını ya da dijital bağımlılığı klasik bağımlılık kriteri, DSM-5'teki ya da DSM-4'teki klasik bağımlılık kriterleriyle değerlendirdiğimizde ve bağımlı dediğimizde aşırı kullanımdan ne farkı var? Yani şöyle bir şey var, onu sayın vekilimiz az önce sordular, gerçekten tedaviye ihtiyacı olan, evet öyle çocuklar var. Ta ben aktif hekimlik yaptığım dönemde bile vardı. Yani hiç kalkmıyor. Ama o çocukların zaten altta yatan psikolojik sorunları var yani hani internetin aşırı kullanımı psikiyatrik rahatsızlıklara sebep olabilir, doğru yani depresyon, asosyal kişilik bozukluğu gibi sorunlara sebep olabilir ama psikiyatrik sorunlar da aşırı internet kullanımının da... Bir sonuç olarak onu da doğurabilir yani şizoid kişilik bozukluğu ya da bağımlı kişilik bozuklukları zaten otomatik olarak meyledeceklerdir ya da nevrotik kişiler filan. Ama bunlar çok az yani yüzde 1'ler; 0,1'ler; 0,5'ler düzeyinde. Bizim konuştuğumuz çok daha büyük bir kesimde bence bunlar ihmal edilebilecek ve daha hani Psikiyatri Derneğinin filan konuşması gereken şeyler.

Şimdi, bağımlılık deyip sağlığa sevk ettiğimizde bence sorunu zaten çözemeyiz ama maalesef literatür olsun, bağımlılığın kriterleri oluşu hep psikiyatristler ve hekimler olduğu için ve sağlık yaklaşımı olduğu için iş biraz orada tıkanıyor diye düşünüyorum. O yüzden benden önceki konuşmacıyla -yani hukukçu zannediyorum- yani çok aynı örtüşüyor aslında yaklaşımımız. Sanki bir de hastalık adı koymak durumun vahametini gösteren bir şey ama çözümsüzlüğü de getiren bir şey. Yani şöyle: Eroin bağımlılığı mesela. Yıllardan beri biz eroin bağımlılığını tedavi ederiz. Hani sistemin kurulmasında ve yönetilmesinde benim de az çok katkım olmuştu. Ama şu da bir gerçek: En başarılı eroin bağımlılığı tedavisi yüzde 5'ler, yüzde 10'lar düzeyindedir yani eroin bağımlısını götürüp bir AMATEM'e yatırdığınızda sonuç alma ihtimaliniz yüzde 5-yüzde 10'u geçmez. Hadi şimdi yerine koyma tedavi yani eroin yerine kimyasal eroinler verilerek tedavi ediyoruz. Onlarla yüzde 40'lara, yüzde 50'lere ulaştı ama bu ne kadar tedavidir, tartışılır. O yüzden hani bağımlılık çok öyle tedavi edilebilen bir şey değildir aslında. Psikiyatristlerin hani bağımlılık demeleri bir tarafa ama hani "Gel tedavi et" dediğinde de öyle ciddi... Alkol bağımlılığında da yüzde 20'ler, 30'lar, en iyi merkezlerde bile yüzde 40'ları asla geçemedik. Yani yüzde 30'ları filan geçemiyoruz. O yüzden bağımlılık demek bizim sorumluluğumuz belki atıyor ama sorunu çözmiyor. Tabii, Psikiyatri Derneğinden birileri gelse bunlardan çok farklı şeyler söyler, onun da altını çizeyim yani.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Buyurun.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Ben de teşekkür ediyorum Gazi Bey'e.

Hem uzmanlık alanınız itibarıyla hem de sivil toplum kuruluşlarına verdiğiniz katkı, destek ve emek dolayısıyla bunları bütünleştiren ve bağımlılıkla mücadele konusunda toplumun geniş kesimlerine en azından ulaşabilen bir yapı olmanız nedeniyle çok önemli bir pozisyondasınız ve bu araştırma Komisyonunun da sonuç itibarıyla iyiyi, doğruyu bulma çabasında hem sürecin içerisinde hem de sonuçların da toplumla paylaşılması adına önemli bir göreviniz olacaktır mutlaka. Benim bu konuşmalardan anladığım kadarıyla aslında bizim bir de mesela Türk Psikiyatri Derneğinden Sayın Ömer Böke'ye bir davet çıkarmamız iyi olur diye düşünüyorum. Bunu ben ilk toplantıda ifade etmiştim.

BAŞKAN – Onlara yazı gönderdik, henüz dönüş olmadı. Biraz önce ben de arkadaşlarıma Hacettepe Üniversitesi Psikiyatri Bölümünden arkadaşlarla temas kurmaları için tekrar not ettirdim. Psikiyatri Derneğini mutlaka dinlememiz lazım.

KAMİL OKYAY SINDİR (İzmir) – Ben bir isim de vermiştim Profesör Doktor Cüneyt Evren diye, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinden. Doçent Gül Karaçetin Hanım katılmış, bu hocanın ismi bana özellikle konunun uzmanı bir kişi olduğu için gelmişti.

BAŞKAN – Onu da davet ederiz.

KAMİL OKYAY SINDİR (İzmir) – Gerekli ise, ben ısrarcı değilim ama hatırlatmak adına.

BAŞKAN – Yok, davet ederiz.

KAMİL OKYAY SINDİR (İzmir) – Bir de Türkiye Bilişim Derneği Türkiye’de bilişim sektörünün ilk gününden beri hem de kamusal yetki ve sorumluluk da almış önemli bir dernek olduğu için Türkiye Bilişim Derneğine bir davet yapıldı mı? Yapılmadıysa yaparsak bu konuyla ilgili... Ben size cep telefonunu da verebilirim.

BAŞKAN – Kamil Hocadan ismini, telefonunu alalım; onu davet edelim inşallah.

KAMİL OKYAY SINDİR (İzmir) – Kendisi de olabilir veya mutlaka onların, Bilişim Derneğinin bir çalışma grubunun içerisindeki konuyla ilgili uzman da bize katkı sunabilir.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Gazi Bey, size de çok teşekkür ediyoruz tekrar.

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER DERNEKLERİ FEDERASYONU ÜYESİ DR. GAZİ ALATAŞ – Ben teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum Sayın Bakanım.

BAŞKAN – Şimdi, önümüzdeki 8’inci toplantıya biraz önce sözü edilen irtibatlar da dâhil olmak üzere dönüşler almış oluruz inşallah ama herhangi bir şey olmazsa Rahmi Aktepe’yle görüşülecek, önümüzdeki hafta Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünden Profesör Doktor Tuncay Ayaz ve yine Eğitim Bilimlerinden Doçent Doktor Mehmet Barış Horzum. Türk Tabipleri Birliğinden bir temsilci bekliyoruz. Bir de Ankara Üniversitesi Dahilî Tıp Bilimleri Bölümünden Profesör Doktor Betül Ulukol henüz kesinleşmemiş olmakla birlikte. Ben de Hacettepe Üniversitesi Psikiyatri Bölümünden Profesör Doktor Kazım Yazıcı veya Profesör Doktor Hakan Türkçapar’ı not etmiştim, onları da buraya yazalım; bunları da davet edelim inşallah.

Şimdi, “Aynı kurumdan, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinden bir kişiyi dinledik, dolayısıyla oradan başkasını davet etmeye gerek yok.” diye düşünmeyelim çünkü buradaki sunumlardan da görüyoruz ki ekol farklılıkları var yani terminolojide bile zaman zaman farklı düşünen uzmanlar olabiliyor. Dolayısıyla aynı kurumda çalışsalar bile farklı ekolleri, farklı yöntemleri temsil eden uzmanları dinlememizde fayda var.

Önümüzdeki hafta da inşallah Çarşamba günü 11.00’de bu sözünü ettiğim uzmanları dinlemek üzere bir araya geleceğiz.

Tekrar, çok teşekkür ediyorum.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 12.34

